

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra církevních dějin a patristiky

Bakalářská práce

Aspekty blahořečení císaře Karla Habsburského.

Vedoucí práce: PhDr. Radomír Malý

Autor práce: **Marta Devetterová**

Studijní obor: Náboženská výchova a etika

Ročník: III.

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Radomíru Malému za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji Alanovi Křišťanovi, který nám pokřtil syna Karla a dal nám podnět pro křestního patrona- blahoslaveného Karla Habsburského. Děkuji svému manželovi a dětem, že mě umožnili studium a podporovali mě.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ARCIVÉVODA KAREL.....	6
1.1. Dětství	7
1.2. Výchova a vzdělání.....	7
1.3. Rodiče.....	9
1.4. Druhý následník trůnu.....	10
2 CÍSAŘ.....	11
2.1. Snaha o mír.....	14
2.2. Konec monarchie.....	16
2.3. Odchod z vlasti.....	19
2.4. Mírové iniciativy papeže Benedikta XV.....	21
3 ZBOŽNOST.....	22
3.1. Zbožnost císaře Karla.....	22
3.2. Religiozita Habsburků.....	25
4 BLAHOŘEČENÍ.....	26
4.1. Modlitební liga usiluje o blahorečení.....	26
4.2. Služebník Boží: Karel Rakouský.....	28
4.3. Církevní proces blahorečení.....	29
4.4. Blahorečení císaře Karla.....	31
ZÁVĚR.....	33
Seznam literatury.....	35
Seznam příloh.....	37
Přílohy.....	38
Abstrakt.....	39
Abstract	40

ÚVOD

Křesťanský postoj vládce a smysl pro zodpovědnost jsou nejvýraznějšími charakteristikami posledního rakouského císaře. Je pro mě natolik inspirující osobností, že jsem se rozhodla Karlu Habsburském věnovat ve své bakalářské práci. Velmi podrobně popisuje jeho život Jan Galandauer (2004). Křesťanský život a proces blahorečení vyzdvihuje ve své knize Eva Demmerleová (2006). Její pohled (vystudovala ekonomii, politiku, dějiny a katolickou teologii) byl pro mě osobně výstižnější.

Práce si klade za cíl hledání příčin a okolností blahorečení Karla I. Věnuje se životu posledního rakouského císaře, jeho předsevzetím, ideálům a postojům.

Domnívám se, že postava posledního rakousko-uherského panovníka, císaře a krále Karla I. příliš nezakotvila v české historické paměti. Dnes je veřejností téměř zapomenut. V historickém přehledu se v pasážích věnovaných první světové válce, rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku československého státu setkáváme poměrně vzácně se jménem tohoto posledního habsburského panovníka. S pojmem *český král* se v obecném povědomí pojí spíše asociace s Přemyslovci, Lucemburky nebo Jiřím z Poděbrad. Dodnes celou habsburskou dynastií symbolizuje František Josef I., který vládl 68 let.

Málokterý panovník v novodobých dějinách vstoupil na trůn s tak vznešenými úmysly ve 29 letech. Žádný nebyl konfrontován s tak složitou problematikou, jaké musel čelit Karel. První světová válka trvala již dva roky a monarchie sdružující 14 národů se otřásala v základech. Karel viděl budoucnost monarchie ve federativním uspořádání. Všechny národy měly být zrovnoprávněny. Muselo být pro něho velkým zklamáním, že jej nikdo nepodpořil v úsilí přebudovat monarchii tak, aby mohla dál existovat. Pouze v sociální oblasti dosáhl Karel úspěchů, kterými mohl být i vzorem pro jiné. Náklonnost, kterou měl k prostým lidem, vyplývala z jeho hluboké religiozity. Na praktické uskutečňování zásad katolické sociální nauky vynakládal hodně času a energie. Aktivní, moderní sociální politikou se pokoušel dát starým formám monarchie nové obsahy. Z jeho iniciativy například vzniklo v Rakousko-Uhersku první ministerstvo sociálních věcí na světě. Byl přesvědčen, že má povinnost starat se o blaho svých poddaných. Protože byl moderní člověk, dařilo se mu sladit sociální politiku s tradičními strukturami monarchie. Karel měl pevný charakter. Trval na svých zásadních principech a usiloval o uskutečnění všech ideálů. V průběhu své krátké vlády se pokoušel skloubit tři věci: příkladně plnit vladařské povinnosti, uskutečňovat zásady své víry a respektovat politickou realitu.¹

¹ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* s. 14

Na rozdíl od ostatních evropských vladařů a ministerských předsedů poznal Karel válku z osobních zkušeností. Viděl rozstřílená těla vojáků, mrtvé v zákopech, raněné v lazaretech. Vždy se snažil dospět ke spravedlivému a pro všechny bojující strany přijatelnému míru. Chtěl zachránit svou říši tím, že ji vyvede z války a reformami usmíří její národy. Byl tedy *mužem míru a reformy*.

Karel I. nedosáhl toho, co si předsevzal: nepodařilo se mu skoncovat s válkou, nepodařilo se mu zachránit a obrodit mnohonárodnostní říši v evropském středu. Habsburská monarchie se rozpadla a on ztratil trůn a musel odejít do exilu. Jeho pokusy o znovunabytí vlády skončily fiaskem. Zemřel ve vyhnanství, mladý a poražený.

Winston Churchill vystihl ve svých myšlenkách naše soudy o historických osobnostech a jejich činech: *„Lidským bytostem není dáno předpovídat nadcházející běh událostí. V jedné fázi se zdá, že lidé mají pravdu, v jiné se snad mýlí. Po několika letech, když se časová perspektiva prodlouží, se všechno najednou octne v jiném kontextu. Objeví se nové proporce, nová stupnice hodnot. Historie klopýtá po vyšlapané stezce minulosti a pokouší se rozdmýchat žár zašlých dnů. Jediným vodítkem pro člověka je jeho svědomí, jedinou záštitou pro jeho památku je poctivost a upřímnost jeho činů.“*²

1 ARCIVÉVODA KAREL

Dne 17.8.1887 se narodil arcivévoda Karel, ne však korunní princ. Podle habsburského domácího řádu byl Karel až šestý v řadě. Vládl František Josef I., ve svých 58 letech muž v plné síle. Po něm přicházel na řadu jeho jediný syn, korunní princ Rudolf. Po Rudolfovi přicházel na řadu bratr Františka Josefa arcivévoda Karel Ludvík. Po něm přicházel na řadu František Ferdinand a po něm jeho prvorozený syn. Po Františkovi Ferdinandovi byl na řadě jeho mladší bratr a Karlův otec arcivévoda Otto. Bylo velmi nepravděpodobné, že se Karel stane vladařem v habsburské monarchii. Od jeho narození se dějiny Domu habsburského rozvíjely jakoby podle scénáře, který Karla stále k trůnu a koruně, jež se ukázala být trnová, přibližoval. Dne 30.1.1889 zastřelil korunní princ Rudolf baronesu Mary Vetserovou a potom sebe. Pro katolickou dynastii bylo nepřijatelné, že jediný císařův syn a následník trůnu spáchal sebevraždu. Nyní byl následník trůnu Karlův dědeček, arcivévoda Karel Ludvík. Za muže, který převezme trůn byl považován jeho synovec František Ferdinand. Ten se zamiloval do hraběnky Žofie Chotkové a chtěl si ji vzít. Aby bylo manželství rovnorodé, měl si však vzít některou z arcivévodkyň nebo příslušnici královských a knížecích rodů. Před sňatkem musel Ferdinand v audienční síni vídeňského Hofburgu přednést slavnostní prohlášení, že jeho manželství není rovnorodé, ale morganatické. Z toho

důvodu jeho manželce ani dětem nenáleží práva, pocty, tituly, erby, výhody, které náležejí z rovnorodého manželství. Prohlásil, že jeho dětem nepřísluší právo na následnictví trůnu.³ Morganaťické manželství Františka Ferdinanda změnilo postavení v hierarchii Domu habsburského. Po něm by nastoupil na trůn jeho bratr a Karlův otec arcivévoda Otto. Ten však v roce 1906 zemřel a na řadě byl Karel. Byl o 24 let mladší, než jeho strýc. Dalo se očekávat, že se jednoho dne stane císařem. Za pravděpodobných okolností by se tak mohlo stát na přelomu 30. a 40. let. Přišel však 28.6.1914 a František Ferdinand se svou ženou Žofíí podlehl sarajevskému atentátu. Karel se stal následníkem trůnu. Když dne 21.11.1916 zemřel František Josef I., stal se císařem a králem.

1.1 Dětství

Arcivévoda Karel se narodil na dolnorakouském zámku Perßenbeug 17.8.1887. Za své postavení vděčil svým rodičům. 2.10.1886 se konala v dvorním kostele v Dráždanech svatba devatenáctileté saské princezny Marie Josefy s jednadvacetiletým Ottou Rakouským, synovcem císaře Františka Josefa. Tatínek byl habsburský arcivévoda a maminka habsburská arcivévodkyně.

Dne 19.8. biskup ze St. Pölten Mathias Binder ve vyzdobené největší místnosti zámku chlapce pokřtil. Podle habsburské zvyklosti dostal sedm jmen: Karel, František, Josef, Ludvík, Hubert, Georg, Maria.

V raném dětství sloužil Karlův otec v několika garnizonách rakousko-uherské říše: v Brně, Praze, Ödenburgu a nakonec ve Vídni. V Praze sloužil arcivévoda Otto v r. 1891. Rodina bydlela v prostorách Pražského hradu. Karel často byl s matkou, zejména v letních měsících, ve vile Wartholz, která se nacházela v letovisku Reichenau an der Rax, asi 60 km od Vídně. Karel toto místo považoval nejvíc za svůj domov. Je zaznamenán výrok dospělého Karla: „*Je to přirozené, že mám tak rád Reichenau, neboť jsem zde prožil největší okamžiky svého života: moje první svaté přijímání, mé biřmování a prohlášení mé plnoletosti.*“⁴

1.2 Výchova a vzdělání

V 5 letech se na Karlově výchově podílela Angličanka Bride Caseyová. Díky ní se Karel naučil dobře anglicky. Jak to bylo u arcivévodů zvykem, dostal v 6 letech důstojníka za vychovatele. Byl to hrabě Georg Wallis, kapitán jezdeckva. Ten vychovával už jeho otce

² GALANDAUER, J. *Poslední český král*. 1. část, s. 7

³ HAMANNOVÁ, B. *Habsburkové*. Životopisná encyklopedie. s.400

⁴ GALANDAUER, J. *Poslední český král*. 1. část, kap. 4., s. 15

a strýce Františka Ferdinanda d'Este. Karla provázel životem až do jeho plnoletosti v den jeho 20.narozenin 17.8.1907. Wallisovi pomáhal ještě druhý vychovatel baron Mattencloit.

Vyučování gymnaziální látky probíhalo nejdříve doma. Domácí učitel Karla byl dr. Josef Holzlechner. Ostatní učitelé docházeli. Důraz se kladl na výuku moderních jazyků. U Karla došlo k modernizaci, protože vyučování bylo doplněno veřejným. Karel navštěvoval v letech 1899-1900 známé Skotské gymnázium. Podle svědectví spolužáků si jeho učitelé na něm cenili velké píle, mimořádné chápavosti, dobré paměti, svědomitosti a velké přesnosti.⁵ Účastnil se výuky hlavně přírodovědných předmětů. Za součást výchovy bylo považováno i cestování. Měl poznat svou říši i cizí země. Postupně navštěvuje Bosnu-Hercegovinu a Dalmácii, Uhry, Sedmihradsko a Bukovinu, Tyroly, Švýcarsko, Francii a Anglii. Vzpomínky duchovních a vyučujících vyzdvihují ctnosti a schopnosti, kterými Karel oplýval. Markraběnka Crescence Pallavicini napsala: „*Otevřený všemu dobrému a krásnému přijímal mladý arcivévoda každý zušlechťující vliv... Od dětských let se vyznačoval dobrotou srdce, jemnou vnímavostí a mírnou povahou. Nemohu říci, že by byl někdy zlý, nebo nevychovaný, jak to bývá u nejlepších dětí. Nemohu si vzpomenout, že by byl někdy potrestán... Vroucí vliv na srdce a mysl, na názory a pojetí života vykonávala milující matka. Spravedlnost v úsudku, smyslová čistota, láska k vlasti, věrnost a víra jsou mu vrozeny po matce, ale také mu je matka vtiskla hluboko do duše... Arcivévoda Karel měl 3 velké a výrazné vlastnosti. Těmito hezkými vlastnostmi byla zbožnost, nikdy neselhávající věrnost povinnosti a také velká láska k matce.*“⁶

Karlův učitel náboženství, Pater Geggerle, o něm napsal: „*Jeho charakter byl charakterem skromného, opravdu milujícího, svědomitého a zbožného dítěte. Neviděl jsem jej při styku s jeho vrstevníky zlostného, svěhlového, neústupného nebo svárlivého.*“⁷

Kvůli jeho vlastnostem pozdější proti-karlovska propaganda líčila Karla jako slabocha, který svou měkkostí zavinil katastrofu říše. Údajné slabosti panovníka shledávali jeho nenávislní kritici v tom, že jeho výchova byla příliš *v ženské ruce*. Jeho zbožnost vykládali jako bigotnost a vliv klerikalismu, jeho vstřícnost jako nedostatek rozhodnosti a přílišnou poddajnost. Karlovi, jako císaři, vytýkali jeho protivníci nedostatek tvrdosti, různé humanitní akty, nedostatek vůle k vítězství, odpor k nasazení nehumánních válečných prostředků, snahu o uzavření míru.

Na základě životopisů a vzpomínek byli autoři pro Karla emocionálně zaujatí. Nicméně i v těchto vzpomínkách se objevuje svědectví, že i Karlovo dospívání bylo s problémy: „ *V dětství byl arcivévoda zdravý, i když měl jemnou konstituci. Měl sklon*

⁵ PERNES, J. *Poslední Habsburkové*. kap.2, s.29

⁶ GALANDAUER, J. *Poslední český král*. 1. část, kap. 4, s. 16

k nachlazením a horečce. V období puberty se projeví v určitém stavu letargie, nervozity, deprese a byly spojeny s náboženskými skrupulemi. Tento stav nervozity se projevil, když jednou arcivévoda spadl z koně. Byly použity všechny prostředky, aby se dítě dostalo z tísnivého duševního rozpoložení...“⁸ Karla poslali na léčení do Brixenu k dr.Guggenbergovi, kde se Karel uzdravil. V Brixenu se Karel seznámil se vzdělaným právníkem a originálním politickým teoretikem Arthurem Polzer-Hoditzem. Ten na Karla vzpomíná: „ I přes velký věkový rozdíl (20let) vyhledával arcivévoda mou společnost. Měl jsem radost z jeho slunečné povahy, z jeho veselé, otevřené povahy a dobroty srdce, s kterou se snažil každému říci nebo prokázat něco laskavého. Měl rád i vážné rozhovory. Někdy jsem žasl, jak jednoduše a jasně posuzoval lidi a problémy. Jeho soud byl vždy blahovlnný a nikdy nenávislný... Přitom mu byla cizí jakákoli sentimentalita. Nenáviděl pózu. Všechno na něm bylo pravé, jasné a zdravé. Teprve koruna jej ohnula, protože nesl její tíhu sám a poctivě.“⁹ Polzer-Hoditz napsal svou vzpomínku po smrti Karla. V době, kdy byl Karel císařem, zaujal v okruhu jeho politického týmu významné místo. Po smrti císaře byl on, habsburská dynastie a zaniklá říše vystaveni četným a masivním útokům. Neřekl by křivé slovo o císaři.

1.3 Rodiče

V obraze harmonického, bezproblémového dětství a mládí, tak jak jej líčí životopisy, není jediná zmínka o podstatné okolnosti – o rozvratu a tragickém vyústění manželství Karlových rodičů. V líčení Karlovy výchovy se setkáváme stále jen s matkou Marií Josefou. Vyznačovala se zbožností, smyslem pro rodinu, pro charitu. V tomto duchu vychovávala své dva syny: Karla a Maxe.

Otec, arcivévoda Otto, představoval pro pamětníky problém. Vysloužil si pojmenování jako *krásný Otto*. Byl šermíř, horolezec, bruslař a skvělý jezdec. Vtipný a oblíbený společník. Ale také první playboy říše: alkohol, nevěstince, aféry, výtržnosti a ženy. Otto měl i vztahy se závažnějšími následky. S herečkou Marií Schlanzerovou měl syna. Císař vyřešil záležitost tak, že povýšil do šlechtického stavu lékaře, který si herečku vzal, a tím arcivévodova syna legitimizoval. Krásný Otto skončil špatně, dostal syfilis. Nemoc postupovala a zachvátila i hrtan. Aby se neudusil, lékaři provedli tracheotomii. Otto zemřel 1.11.1906 ve věku 41 let. Karel se dozvěděl o smrti otce v Miláně. Co si myslel o svém otci? Žil s matkou, měl ji rád, přejímal její hodnoty. Nevíme jak pociťoval stále častější nepřítomnost otce. Po Ottově pohřbu přijal císař Karla ve zvláštní audienci. Karel stál teď v následnickém pořadí hned

⁷ GALANDAUER, J. *Poslední český král*. 1.část, kap. 4, s. 18

⁸ Tamtéž, s. 18

⁹ GALANDAUER, J. *Poslední český král*. 1.část, kap. 4, s. 19

za svým strýcem Františkem Ferdinandem.

1.4 Druhý následník trůnu

Po pohřbu svého otce odešel Karel do Prahy. V královském hlavním městě, zemském hlavním a univerzitním městě Praze měl mladý arcivévoda završit své vzdělání. O studijní plán se nezabýval jen hrabě Wallis, ale i jiné osoby: Polzer-Hoditz, ministr von Bienert, český historik a vysoký státní úředník Antonín Rezek i František Ferdinand d'Este. Původně se myslelo, že by Karel mohl navštěvovat přednášky na obou pražských univerzitách: české i německé. Čechy byly zemí rozhořčeného národnostního česko-německého zápasu. Našlo se východisko: učitelé české a německé univerzity přednášeli Karlovi na Pražském hradě. Učitele vybral a celou koncepci výuky navrhl profesor Antonín Rezek. Karlovo studium bylo koncipováno jako studium právní, ekonomické a historické. Měl být seznámen s ústavou a základními zákony říše: její správou, ekonomikou, financemi, obchodní politikou, problematikou poměru státu a církve.

Není možné posoudit, jak Karel dával pozor a kolik se toho naučil. Byl-li dobře připraven k úkolům, které čekaly panovníka je sporné. Jaké vzdělání by měl mít panovník habsburské říše ve světové válce? Jak vzdělaný by musel být, aby ji zachránil před konečnou katastrofou? Starý císař důsledně dbal na formu, dodržování kompetencí, vládl neosobně. Naproti tomu Karel vládl vysoce osobně, pomíjel formu a detaily, improvizoval a jednal impulzivně.

Dne 14.3.1907 Karel složil právnickou zkoušku. Do období pražského pobytu spadá i slavnostní vyhlášení plnoletosti. Hrabě Wallis své poslání končil. Císař jmenoval Karlovým vrchním komořím nadporučíka prince Zdeno Lobkowitz. Ten zůstal v jeho blízkosti až do konce habsburské říše.

V létě 1908 odešel Karel do Brandýsa, kde se stal velitelem švadrony. Zde vykonával v následujících letech službu stranou veřejnosti. Jen několikrát jel do Vídně, aby se zhostil reprezentačních úkolů.

Dne 13.6.1911 v Pianore, italském sídle rodiny Bourbon-Parma, se zasnoubil Karel s princeznou Zitou. Po církevním obřadu zasnoubení Karel svou snoubenku překvapil větou: „*Nyní si musíme vzájemně pomáhat do nebe!*“¹⁰ Karlovým přáním bylo, aby Zita před svatbou jela do Říma ke Svatému otci a vyžádala si pro jejich svatbu papežské požehnání. Nemohli tam jet spolu, protože by to vedlo k diplomatickým zápletkám. Situace mezi Italským

¹⁰ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* Kap.I., s.50

královstvím a papežským státem byla nevyjasněná. Papež poskytl Zitě a její matce soukromou audienci, na kterou si Zita uchovala vzpomínku po zbytek života. Při rozhovoru jí papež řekl: „*Karel bude nástupcem císaře Františka Josefa. Mám z toho radost, protože Karel je odměnou Boha Rakousku za to, co Rakousko vykonalo pro církev.*“¹¹

21.10.1911 se slavila svatba na zámku Schwarzau. Obřad vykonal kardinál Bisleti, přítel rodiny, který zůstal Karlovi a Zitě zavázán po celý život. Přečetl také blahopřejný dopis papeže Pia X.¹² Po svatbě a svatební cestě se musel Karel vrátit ke své posádce v Brandýse

nad Labem. V únoru 1912 dostal Karlův regiment povel k pochodu do daleké Haliče, nedaleko ruských hranic. Cestovali 6 týdnů. Zita i v Haliči vytvořila pěkný domov. Nebyli zde dlouho. Po těžkém úraze Karla se vrátili do Vídně do vily v Reichenau a už zde zůstali. 20.11.1912 Zita přivedla na svět první dítě, zdravého chlapce. Jeho křestní jméno znělo: Franz Joseph Otto Robert Maria Anton Karl Max Heinrich Sixtus Xavier René Ludwig Gaetano Pius Ignatius.

Když přišel 28.6.1914, atentát na Františka Ferdinanda a jeho ženu Žofii, změnil se klidný rodinný život Karla a Zity.

2 CÍSAŘ

Mladý císař začal pracovat s nejlepšími úmysly. Ale František Josef nedal svému mladému následníkovi nikdy šanci, aby se vyprofiloval. Jak se brzy ukázalo, udělal při svém prvním panovnickém kroku velkou chybu. Hned první den po smrti svého prastrýce přijal na naléhavou žádost vychytralého uherského ministerského předsedu hraběte Istvána Tiszu a přislíbil mu, že se dá co nejdříve korunovat na uherského krále. 30.12.1916 byli v Budapešti v kostele svatého Matouše korunováni císař Karel I. jako Karel IV. na krále uherského a císařovna Zita na královnu uherskou. Co ho přimělo k tak ukvapenému kroku? Hospodářská a politická situace byla napjatá do krajnosti. Západní část říše byla závislá na dodávkách potravin z Uher, které byly obilnicí celé monarchie. Na mnoha úsecích fronty stály na strategicky významných pozicích uherské jednotky. Mladý panovník byl ke svému kroku nucen, neměl jinou volbu. Přesto narazil na naprosté nepochopení ostatních národů, především Slovanů.¹³

Karel po svém příslibu zveřejnil Manifest¹⁴: „*Svým národům chci být spravedlivým*

¹¹ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* Kap.I., s.52

¹² HULÍK, V. *Císař Karel I. Obraz jeho života.* s. 24

¹³ GILBERT, F.;LARGE, D.C. *Konec evropské éry.* Dějiny Evropy 1890-1990. Kap. III., s. 104

¹⁴ 22.11.1916

*a laskavým knížetem. Chci dodržovat jejich ústavní svobody a jiná práva a pečlivě strážiti právní rovnost pro všechny. Chci udělat vše, abych v co nejkratší době ukončil hrůzy a oběti války a získal znovu pro Svě národy těžce postrádané požehnání míru, jakmile to dovolí čest našich zbraní, životní podmínky Mých států a jejich věrných spojenců a vzdor našich nepřátel.*¹⁵ Tyto věty vycházely z Karlova srdce, z jeho hlubokého přesvědčení. Karel I. byl sociálně cítící člověk, měkký, mírumilovný a neměl pochopení pro vojácké pózy a vojenské hrdinství. Nebyl to moci chtivý panovník a už vůbec ne tyran, ale prostý kníže míru spojený s lidem.

Císař Karel představoval novou generaci vládců. O panovnickém úřadě měl jinou představu než jeho předchůdce. V císařově pracovně byl telefon a ministři, dvorní úředníci a důstojníci k audiencím byli zváni telefonicky. Přísná etiketa, ceremoniál nahradil uvolněný styl vlády. Panovník se choval přirozeně a neformálně. Od podřízených vyžadoval úctu, ale ne poníženost. Zdravil je podáním ruky a dovoloval jim posadit se. Císař, s nímž lze vést rozhovor, který pozorně naslouchá a je přísný k argumentům, to bylo něco zcela nového, na to si lidé museli zvyknout.

Karel, obecně považovaný za muže slabé vůle, učinil v prvních týdnech a měsících po nástupu na trůn významná vojenská a politická rozhodnutí. Dne 2.12.1916 osobně převzal vrchní velení nad rakousko-uhersko ozbrojenými silami, které dosud vykonával bohatý arcivévoda Fridrich. Tento vnuk arcivévody Karla, vítěze nad Napoleonem a adoptivní syn arcivévody Albrechta, jehož velký majetek zdědil, sympatizoval s Němci. To se nehodilo do Karlovy politické linie. Svou roli hrálo soupeření mezi oběma rodinami. Fridrich musel odstoupit na druhou pozici. I z té byl o něco později odvolán. Stejný osud potkal šéfa generálního štábu Conrada von Hötzendorfa. Byl pro pokračování v boji, válka byla pro něj měřítkem všeho. S takovým mužem, který byl volnomyšlenkář a nijak se netajil svým německým nacionalismem, nebyla trvalá spolupráce vůbec možná. Hötzendorf později konstatoval: „*Císař věděl velmi dobře, že ve mně našel ostrého protivníka v tom těžkém boji o existenci, kde přecitlivělost a horování pro křesťanskou lásku k bližnímu byla stejně zločinná jako soucit, rovnost mezi lidmi, štěstí v míru a jak už se všechna tato sentimentální, z náboženských momentů vycházející učení nazývají.*“¹⁶ S takovým postojem nemohl Karel nic dělat. Ani on se nechtěl vzdát vojenské disciplíny, ale vojáci pro něj nebyli potravou pro děla. Císař po převzetí vrchního velení zmírnil vojenské trestní právo. Byly zakázány souboje v armádě. Letci dostali příkaz, aby při leteckých útocích nebombardovali města, kostely a jiné stavební památky.

¹⁵ WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Karel I., s. 166

¹⁶ Tamtéž, s.170

V roce 1916 učinil ještě nutná politická rozhodnutí. Karel nedokázal vyjít s ministerským předsedou Koerberem. Jeho nástupcem jmenoval velkostatkáře z Čech, Jindřicha Clam-Martinice, konzervativního monarchistu. V nové vládě byla řada reformistů jako ministr financí Alexander von Spitzmüller a Josef Maria Baernreither, s jejichž sociálně reformními snahami císař sympatizoval.

Opatření v oblasti sociální politiky se týkala ochrany nájemníků, změn zákona o zdravotním pojištění, finanční pomoci šestinedělkám a úpravy mzdových a pracovních podmínek ve válečném průmyslu. Ve svém celku si zasloužila uznání.

Ve válečném roce 1917 padla řada závažných politických rozhodnutí. Dne 1.2. vyhlásila Německá říše v odpovědi na nepřátelskou hladovou blokádu „neomezenou ponorkovou válku“. Rakouský císař se proti tomu ostře postavil. Byl proti neomezenému torpédování lodí. Obával se rovněž vstupu USA do války. Německé vedení vyslalo do Vídně dvě vysoce postavené osobnosti, aby rakouského spojence získali pro válku na moři. Císař svůj odmítavý postoj nezměnil. Počátkem dubna navštívil císařský pár Viléma II. v Bad Homburgu. Jednalo se o mírových plánech, ale bez výsledku. Německý císař byl pod vlivem své generality, rozhodnuté vést válku až do konečného vítězství. Dne 6.4.1917 se USA připojily ke koalici proti Německé říši. O několik týdnů před tím se ruský car Mikuláš II. musel vzdát trůnu. Nikdo nevěděl, jak se bude dál válečná situace vyvíjet.

Karel byl svržením cara Mikuláše II. otřesen a nedělal si iluze o tom, že dunajská dvojmonarchie není ohrožená. Ruský příklad ukázal velmi zřetelně, jak silným revolučním nábojem byla hrozná strádání, kterými procházeli lidé na frontě a stále větší měrou i v zázemí. Svého spojence Viléma II., varoval Karel v dubnu 1917 následujícími slovy: *„V průběhu této války bylo zbaveno trůnu už pět monarchií. Lehkost, s jakou byla nyní svržena nejsilnější monarchie na světě je důvodem k zamyšlení a připomenutí si latinské moudrosti: exempla trahunt. Ať mi nikdo neříká, že v Německu nebo Rakousko-Uhersku jsou jiné poměry, že v Berlíně nebo ve Vídni je monarchistická idea natolik hluboce zakořeněná, že tam k podobným událostem nemůže dojít. Tato válka započala novou éru světových dějin... Svět není tím, čím byl před třemi lety a je zbytečné hledat historické paralely pro události, které se staly běžným jevem. Ruská revoluce působí na naše Slovany silněji než na Němce a zodpovědnost za pokračování války tíží mnohem víc vládců, jehož země spojuje jen pouto dynastie, než panovníka, jehož lid bojuje za národní nezávislost.“*¹⁷

Jen odvážnými reformami bylo snad možné usměrnit silnější revoluční nálady. Navenek mír, uvnitř reformy – tak by se dal vyjádřit Karlův program. Jeho uskutečnění se

¹⁷ BROOK-SHEPHERD, G. Karl I. Des Reiches letzter Kaiser. Vídeň 1968, s. 124 In DEMMERLEOVÁ, E. Císař Karel I.

zdálo být nad lidské síly. Karel se do tohoto úkolu pustil v situaci, kdy vrcholil válečný konflikt, takže zahraniční a domácí politika spolu úzce souvisely. Jen hluboké demokratizační a sociální reformy mohly z dunajské monarchie udělat „moderní“ stát, který by byl pro mocnosti Dohody přijatelným partnerem pro vyjednávání. Zároveň bylo zapotřebí svést revoluční energie, kterých si byl Karel vědom už před ruskou revolucí, moudrou sociální politikou do přijatelného řečiště. Předpokladem k realizaci takové ctižádostivé domácí politiky byla existence akceschopných vlád v obou částech říše. Ve své dvojroli jako rakouský císař a uherský král byl Karel v této souvislosti postaven před dva rozdílně strukturované problémy.

2.1 Snaha o mír

Císař Karel přikládal sociální otázce mimořádnou důležitost. Bylo zapotřebí zajistit mír nejen mezi národy, ale i mezi jednotlivými vrstvami obyvatelstva. Clam-Martinicova vláda sice ztroskotala na národnostní problematice, ale dala významné sociální impulsy. Válka vstoupila do čtvrtého roku svého trvání a bída obyvatelstva nabývala stále hrozivějších forem. Muselo být pečováno o zraněné, rodiny mnoha padlých byly odkázány samy na sebe. Ženy, staří lidé, mládež museli v zázemí nahradit pracovní sílu mužů bojujících na frontách.

Za těchto okolností rakouský císař vsadil na mírovou iniciativu. Neprobíhala diplomatickou cestou, ale pomocí tajných kontaktů. Zitini bratři Sixtus a Xavier z Bourbon-Parmy se kontaktovali s francouzskou a anglickou vládou. Iniciativa vešla do dějin pod názvem „Sixtova aféra“.

Dne 23.3.1917 přicestovali oba Zitini bratři do Vídně. Císař Karel je přijal na zámku Luxenburg. Mnohahodinovou diskusi zahájil slovy: „*Je třeba bezpodmínečně uzavřít mír, chci to za každou cenu. Okamžik pro to je příznivý.*“ Později se ke společnosti připojil ministr zahraničí hrabě Czernin. Další schůzka byla sjednána na další den. Císař předal princovi Sixtovi dopis adresovaný sice jemu, ale určený ve skutečnosti francouzskému ministerskému předsedovi Poincarému. Text byl společným dílem Karla a Zity. Karel se v dopise vyslovil pro obnovení suverenity Belgie a Srbska a dal své slovo, že všemi prostředky a s vynaložením veškerého osobního vlivu u svých spojenců podpoří spravedlivé požadavky Francie na navrácení Alsaska-Lotrinska. Francouzský ministerský předseda seznámil s návrhy rakouského císaře britského premiéra a k jednání o nich přizvali oba ještě italského ministra zahraničí. Britové a Francouzi slíbili Itálii před jejím vstupem do války na straně spojenců rozsáhlá území na účet Rakousko-Uherska a italský ministr zahraničí nyní na nich trval.

Oba princové informovali císaře o výsledcích jednání v květnu 1917. Karel v dalším dopise prohlásil, že je ochoten jednat o odstoupení italsky mluvící části Tyrolska. K jednání však už nedošlo. Francie se plně postavila za rozsáhlé územní nároky italského spojence. Tím mírová mise ztroskotala.

Na jaře 1917 splnil císař slib, že v západní části říše obnoví ústavní systém z doby před r. 1914. K tomu účelu byla svolána říšská rada, jejíž zasedání bylo zahájeno 30.5.1917. Už z prvních projevů zástupců jednotlivých národností bylo zřejmé, že staré rozpory mezi Čechy a Němci stále trvají. Válka na tom nic nezměnila. Císařova řeč byla přijata vcelku příznivě, ale panovníkovi se nepodařilo zmírnit trvající protiklady zásadním prohlášením o přestavbě monarchie. Jeho výzva k přihlášení se ke společnému státu narazila na nepochopení. Přítomní přijali jako prázdnu frázi císařův slib učiněný ve smyslu konstituční ideje a v duchu demokracie, která právě obstála ve výkonech všeho lidu na frontě i doma zkoušku ohněm v bouři světové války.

Stále znovu se Karel pokoušel přesvědčit německého císaře Viléma II. o nutnosti uzavřít mír. Maďarský dějepisec Emilio Vasari o tom píše“ Všechny Karlovy pokusy byly marné, jednak kvůli sebejistotě generálů německého spojence, kteří stále věřili v konečné vítězství a kvůli sebejistotě politiků Dohody, např. Ribota a Clemenceaua. Zatímco Karel marně usiloval o mír, umíraly další miliony vojáků v zákopech.“¹⁸

Na počátku r. 1918, kdy měla válka skončit, chybělo na všech stranách i to nejnnutnější. Chybělo topivo, nebyly potraviny. V obchodech se nedostaly ani denní příděly. Lidé mrzli a hladověli, nespokojenost mezi obyvatelstvem rostla. Docházelo k masovým demonstracím. V lednu v mnoha částech monarchie vypukly spontánní stávkové demonstrace. Státisíce dělníků ve válečně důležitých podnicích zastavili práci a hlasitě protestovali proti pokračování ve válce. Také námořníci požadovali právo na seburčení, odzbrojení, mír, delší dovolenou a lepší stravu. Císař i úřady reagovali na nepokoje rozumně a zdrženlivě. Situace se zase uklidnila. Ke zklidnění přispěla možná i mírová smlouva mezi ústředními mocnostmi a Ruskem, uzavřená 3.3.1918 v Brestu Litevském.¹⁹ Zástupce Rakouska, ministr zahraničí Czernin, nevedl vždy mírová jednání v souladu s císařovými plány. Mezi oběma muži byly hluboké rozpory a názorové rozdíly, které nyní prudce vzplanuly. Domýšlivý a ctižádostivý ministr zahraničí pronesl 2.4.1918 ve svém úřadě projev před členy vídeňské obecní rady, kteří mu chtěli poděkovat za brestlitevský mír. Vyjádřil se nediplomaticky o novém francouzském ministerském předsedovi Georgesu Clemenceauovi. Tvrdil o něm, že před

¹⁸VASARI, E. Dr. Otto von Habsburg oder die Leidenschaft für Politik. s. 48 In DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I*

několika týdny učinil mírovou nabídku, kterou však on, Czernin, musel odmítnout, protože Clemenceau požadoval odstoupení Alsaska-Lotrinska. V důsledku projevu vznikla rozhořčená tisková polemika mezi francouzským ministerským předsedou a rakousko-uherským ministrem zahraničí. V jejím průběhu uveřejnil Clemenceau „Sixtovy dopisy“. Vypukl skandál. Rozzuřený ministr zahraničí požadoval na císaři, aby veřejně prohlásil, že švagrovi napsal jen jeden soukromý dopis, v němž o Alsasku-Lotrinsku nebyla zmínka. V řadě rozhovorů a při sporech byla přítomna i císařovna.

Jednoho dne dostal vyčerpaný císař srdeční záchvat. Czernin vyhrožoval sebevraždou. Karel nakonec Czerninovu vyděračskému nátlaku podlehl a podepsal nepravdivé prohlášení zkoncipované zahraničí. Ten ho navzdory danému slibu poskytl vídeňské zpravodajské agentuře ke zveřejnění. Czernin chtěl panovníka přimět k odstoupení, ale nakonec musel odejít sám. Rakouský císař vypadal před celým světem jako lhář a jeho mírová politika se stala nevěrohodnou. Císařovnu označili za zrádkyni. Její pověst a vážnost velmi utrpěla.

Sixtova aféra představovala ze státně politického hlediska konec samostatné rakouské zahraniční politiky. Podunajská monarchie byla nyní vydána na milost a nemilost německému spojenci, jehož politika i nadále počítala s válkou do konečného vítězství, s válkou na život a na smrt. Nepomohl ani Karlův ponížený telegram německému císaři, v němž říkal: *„Obvinění pana Clemenceaua proti mně jsou tak nízká, že nemám v úmyslu o té věci s Francií dále diskutovat. Naši další odpovědi jsou naše děla na západě. Ve věrném přátelství – Karel.“*²⁰

Při setkání obou panovníků v květnu 1918 v sídle německého hlavního stanu v belgických lázních Spa se rakouský císař musel německému podřídit ještě více, než mu bylo milé. Spojenci vyvodili ze Sixtovy aféry důsledky. Uznali v plném rozsahu právo na sebeurčení národů monarchie a podpořili jejich úsilí o získání samostatnosti. Na politickém obzoru se začal rýsovat rozpad Rakousko-Uherska.²¹

2.2 Konec monarchie

Na podzim 1918 byly vojenské síly ústředních mocností u konce. Poslední německá ofenzíva se zhroutila na západní frontě a stejný osud potkal i císařskou a královskou armádu v Itálii. Z války vystoupilo Bulharsko. V mnoha částech podunajské monarchie vládl hlad

¹⁹ WANDY CZ, P.S. *Střední Evropa v dějinách*. Kap.VI., s.183

²⁰ WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Karel I., s. 184

²¹ GALANDAUER, J.; HONZÍK, M. *Osud trůnu habsburského*. s.345-346

a desetitisíce obětí si vyžádala bída a španělská chřipka. V Praze, Záhřebu, Lublani a Lvově strhávali lidé z úředních budov habsburské symboly. Volání po národní samostatnosti bylo hlasité a nepřeslechnuté.

V této politicky bezvýchodné situaci učinil císař Karel poslední zoufalý pokus o záchranu své říše. Dne 16.10.1918 vydal manifest *Mým věrným národům rakouským*, v němž sliboval přeměnu západní poloviny říše ve spolkový stát svobodných národů. Mimo jiné se v něm pravilo: „*Od chvíle, kdy jsem nastoupil na trůn, bylo mou neochvějnou snahou dosáhnout pro Mé národy vytoužený mír... Strašlivé zápolení světové války dosud brzdilo mírové úsilí... Nyní se bez váhání musí začít s novou výstavbou vlasti na jejím přirozeném a spolehlivém základě. Přání rakouských národů je třeba pečlivě uvést ve vzájemný soulad a uskutečnit je... Podle vůle svých národů se Rakousko musí stát spolkovým státem, v němž každý národ bude na svém území tvořit vlastní státní útvar...*“²²

Císařovo poselství přišlo pozdě. Rozpad habsburské říše se už nedal zastavit. Císař sklízel za svou snahu kritiku ze všech stran. Právě v den, kdy Karel I. vyzýval své národy ke svornosti a prosil Všemohoucího o požehnání jejich štěstí, vypověděla uherská vláda „vyrovnání“. Ve Vídni se začala chystat významná rozhodnutí o budoucím novém uspořádání podunajské monarchie. Přesto se císařský pár vydal 23.10.1918 do Uher, aby se v Debrecenu zúčastnil otevření nově zřizované univerzity. Panovníka a jeho manželku tam přijali obyvatelé vlídně. Císařovna v tom viděla jiskřičku naděje. Domnívala se, že situace není tak zlá, ale byl to omyl. Na zámku Gödöllö se císař v dlouhých rozhovorech marně snažil jmenováním nové vlády vzít vítr z plachet příznivcům převratu. Zdrceně se s manželkou vrátil zpět do Schönbrunnu.

Čeští poslanci odjeli do Ženevy, kde měli jednat o nezávislosti s Národní radou československou v exilu. Sešli se pod patronací dohodových spojenců.²³ 28.10.1918, po předčasném oznámení o uzavření příměří, vyhlásili v Praze republiku.²⁴ Dne 30.10.1918 ovládla revoluce maďarské ulice i státní úřady. Maďarský komunista Béla Kun se vracel z Moskvy, aby přivezl bolševickou revoluci.²⁵ Také ve Vídni došlo k demonstracím. Vojáci vídeňské posádky, navrátilci z fronty, dělníci z továren na předměstích táhli ulicemi a hlasitě požadovali zahájení mírových jednání a odstoupení císaře. Lidé rozbíjeli okna a výlohy obchodů, napadali důstojníky. Policie měla plné ruce práce, aby zabránila ještě větším výstřelkům. Poprvé bylo slyšet výkřiky: „*At' žije republika!*“ Téhož dne německy mluvící poslanci říšské rady, kteří se 21.10. ustavili jako prozatímní národní shromáždění, přijali

²² WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Karel I., s.185

²³ OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*. s.34

²⁴ Kolektiv autorů. *Československé dějiny v datech*. Kap. XIII., s. 368

²⁵ MIQUEL, P. *Poslední králové Evropy*. Kap. II., s.77

jednomyslně zásady pro ustanovení nové státní moci. Dny habsburské monarchie byly sečteny. Císař v rozlehlém zámku na okraji Vídně úřadoval dál. Byl nyní odkázán téměř jen sám na sebe. Vytrvalo s ním pouze pár věrných. Zámecká stráž odtáhla, tělesná garda zmizela, většina služebnictva utekla. Císař a jeho rodina zůstali prakticky bez ochrany, Karel však nehodlal zámek opustit. Byl rozhodnutý vytrvat, v případě nutnosti až do konce. Věděl, že se konec blíží, ale přesto zůstával na svém místě. Dál vedl jednání, poskytoval audience, telefonoval, udílel rozkazy, přijímal návštěvy. Zprávy zvenčí byly zdrcující svou jednoznačností. Italská fronta se zhroutila, vojenská porážka zpečetěna.

Dne 11.11.1918 byla v Německu vyhlášena republika a císař Vilém II. uprchl do Nizozemska. Karel na podobný krok nepomýšlel. Svému věrnému soukromému tajemníkovi Karlu Martinu Werkmannovi řekl: *„Příklad německé revoluce způsobí zhroucení Rakouska. Bude se požadovat republika, monarchie se nebude hájit. Už mi hrozili, že přivedou do Schönbrunnů masu dělníků, pokud se nevzdám koruny. Neodstoupím a neuprchnu...“*

Všemi opuštěný císař podnikl poslední pokus o záchranu trůnu. Prostřednictvím katolické církve navázal styk s křesťanskými sociály, protože alespoň ti měli trvat na monarchii. Ale vedení strany nedokázalo odolat republikánskému proudu. Císařův pokus ztroskotal. Sociální demokrat Karl Renner už pracoval na návrhu zákona o vyhlášení republiky. 11.11.1918 dopoledne jej v panském sále parlamentu předložil státní radě k projednání. Návrh byl většinou hlasů přijat. Protože císaře nebylo možné přimět k odstoupení, pracoval kabinet, jenž byl stále ještě v úřadě, na návrhu prohlášení, které by císaři umožnilo čestný odchod. Křesťanskosociální ministr pro sociální záležitosti v poslední císařské vládě a pozdější spolkový kancléř Rakouska, prelát dr. Ignaz Seipel, vymyslel jazykově i právně důvtipnou formuli, kterou Karel potom přijal. Podle ní se císař vzdával každé účasti na státních záležitostech. Jinými slovy to znamenalo, že se vzdával moci, ne však trůnu. Část císařského prohlášení zněla: *„Dnes stejně jako dříve jsem naplněn neochvějnou láskou ke všem mým národům a nechci, aby Moje osoba byla překážkou jejich svobodnému rozvoji. Předem souhlasím s rozhodnutím, jaké budoucí státní zřízení pro sebe Německé Rakousko zvolí. Národ převzal vládu prostřednictvím svých zástupců. Vzdávám se jakéhokoli podílu na státních záležitostech.“*²⁶

Seipel a Karlův poslední ministr vnitra, Edmund von Geyer, vzali na sebe těžký úkol předložit císaři v Schönbrunně dokument k podpisu. Po dlouhých diskusích a námitkách, k nimž panovník přizval i manželku, která protestovala proti odstoupení, podepsal Karel 11.11.1918 čistopis závažného dokumentu patentní tužkou, kterou nosil stále u sebe. Potom oficiálně propustil vládu. Nešetřil při té příležitosti řády, tituly a vyznamenáními. Toho dne

opustil císařský pár Schönbrunn z důvodu osobní bezpečnosti rodiny. Odešli do loveckého zámečku Eckartsau na Moravském poli, 30 km východně od Vídně.

Následujícího dne, 12.11.1918, za deštivého, nevlídného počasí byla z rampy parlamentní budovy na Ringstraße, před shromážděným davem provolána Republika Německé Rakousko. Začala nová éra rakouských dějin.

13.11.1918 přijal císař v Eckartsau vysokou uherskou delegaci, která měla za úkol přimět ho, aby odstoupil a vzdal se svatoštěpánské koruny. To Karel nebyl ochoten udělat. Po mnohahodinových rozhovorech se nakonec shodli na prohlášení, které se téměř podobalo rakouskému. Z čistě právního hlediska zůstalo Maďarsko až do konce druhé světové války monarchií bez panovníka.

2.3 Odchod z vlasti

Následující týdny a měsíce znamenaly pro císařskou rodinu mnoho odříkání a starostí. Ke každodenním starostem se přidružil problém osobní bezpečnosti. Problém bezpečnosti císařské rodiny a jejího odjezdu z Rakouska vstoupil do rozhodujícího stadia, když se záležitosti chopila britská vláda. Ta touto misí pověřila štábního důstojníka a aristokrata, podplukovníka Edvarda Lisle Strutta. Ten si brzy získal důvěru císařského páru. Dokázal přesvědčit o smysluplnosti odjezdu a našel zemi pro azyl. Švýcarská vláda projevila ochotu poskytnout císařské rodině útočiště. Dvorní vlak, který odvážel posledního rakouského císaře s rodinou ze země, stál 23.3.1919 na nádraží Kopfstetten. Britská vojenská hlídka se postarala o bezpečný nástup rodiny do vlaku. Jeden duchovní sloužil polní mši. K rozloučení se shromáždilo asi dva tisíce lidí. Ti zazpívali rakouskou hymnu a skupina vojáků věrných císaři vytvořila čestnou stráž, když císař nastupoval do vlaku.

Než dvorní vlak přešel švýcarskou hranici, podepsal Karel manifest, v němž znovu zaznamenal, že neabdikoval. Prohlášení končilo slovy: „*Na trůn mých otců jsem byl povolán za války, chtěl jsem vést Mé národy k míru, v míru jsem jim chtěl a chci být spravedlivým otcem.*“²⁷

Švýcarské úřady uvítaly rakouský panovnický pár vlídně. Přesto si švýcarská vláda uvědomovala, že by jí politická činnost bývalého rakousko-uherského panovníka mohla způsobit zahraničně politické obtíže. Proto si stanovila dvě podmínky: 1. Karel si vybere k pobytu místo na západě země, odkud je to k rakouským hranicím dál. 2. Vzdá se všech aktivit, které by mohly švýcarské konfederaci způsobit problémy. Císařská rodina se přestěhovala na zámek Prangins na Ženevském jezeře. Bývalý císař stále se zájmem sledoval

²⁶ WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Karel I. s.188

²⁷ WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Karel I., s.192

dění ve světě. Znovu navazoval styky, jednal s politiky, udílel audience. Karlovi chodily podrobné informace také poštou. Věrní přátelé mu psali o vývoji v jednotlivých zemích monarchie. Patřila mezi ně také zpráva, že v Rakousku schválil parlament 3.4.1919 zákon, který dostal výstižné označení „protihabsburský“. Jím se poslanci rozhodli zrušit „...veškerá panovnická práva a ostatní výsady rodu habsburského“. Stanovoval, že „v zájmu bezpečnosti republiky budou ze země vypovězeni bývalý panovník i ostatní příslušníci habsbursko-lotrinského rodu, pokud se výslovně nezřeknou příslušnosti k tomuto rodu a všech z toho vyplívajících nároků a nepřihlásí se jako věrní občané republiky.“²⁸ Pro Karla to byla zdrcující zpráva. Mnozí členové rodu, i arcivévodkyně Marie Valerie, dcera císaře Františka Josefa I. se raději zřekla dynastických práv, než by opustila vlast. Karla Habsburského postihl nový zákon velmi těžce. Všechny císařský majetek, hrady, zámky, statky, propadly státu. Jeho rodina se ocitla ve vážných finančních potížích.

Karel Habsburský, na jehož hlavě spočinula během krátké vlády jediná koruna-uherská- se rozhodl, že se pokusí nad událostmi v Maďarsku získat kontrolu. Věrný uherský šlechtic Tamás hrabě Erdödy zjistil v Budapešti skutečnou situaci. Byla třeba důsledná příprava. V létě 1920 začaly tajné kontakty s Paříží v otázce restauračního pokusu. Karel s tajnou francouzskou podporou a povzbuzením podnikl o Velikonocích 1921 pokus o restauraci v Maďarsku. Akce nebyla úspěšná a ztroskotal i druhý pokus o znovuzískání uherského trůnu, tentokrát s vnitřní vojenskou podporou a za účasti císařovny. Zajímavé je, že druhý pokus podpořil a povzbudil Karla papež Benedikt XV. Svatý otec věděl z diplomatických kanálů, že situace v Uhrách je vážná. Panoval tam teror anarchistů, komunistů a maďarských nacionalistů. Papež vyslal ke Karlovi P. Coelestina, s osobním poselstvím, v němž Karla prosil, aby v zájmu svých poddaných návrat do Uher neodkládal. Krátce nato poslal ještě druhého posla. Obě cesty měly přísně důvěrný charakter a věděl o nich málokdo.²⁹ Druhým nezdařeným pokusem o restauraci byl politický osud posledního rakouského císaře s konečnou platností rozhodnut. Karel a Zita byli zajištěni a na palubě britského křižníku dopraveni na portugalský ostrov Madeira v Atlantiku. Začal poslední úsek života bývalého panovníka.

Vyhnanec s manželkou a dětmi, které za rodiči přijely ze Švýcarska, nalezl v únoru 1922 poslední útočiště ve vile Quinta do Monte vysoko nad Funchalem. Dům byl nevyhovující, vlhký. Podnebí bylo nezdravé. Karlovo zdraví se zhoršilo. Dostal zápal plic. Oslabené tělo nemělo dost sil k obraně. Zemřel 1.4.1922. Po létech vzpomínal na tento okamžik syn Otto von Habsburg: „ Po tři hodiny, od devíti do dvanácti jsem byl při jeho

²⁸ PERNES, J. *Poslední Habsburkové*, kap. 11, s. 206

²⁹ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* s. 222

umírání. Většinou jsem klečel u postele vlevo, na jejímž konci stál svatostánek. Nebyl to lehký boj se smrtí. Můj otec byl mladý a silný a jeho povaha vzdorovala houževnatě zhoubné nemoci, pomalé smrti zadušením. A přesto nebyl tento konec děsivou podívanou. I když tělo trpělo, duše byla klidná. Několik hodin předtím, nám řekl tato slova: „Mým snažením vždy bylo poznat vůli Boží a řídit se jí a to co nejúplněji. Jeho úloha tím byla splněna. Přes fyzické bolesti pro něj a duševní otřes pro nás byl jeho pozemský konec pokojným přechodem do lepšího světa.“³⁰

2.4 Mírové iniciativy papeže Benedikta XV.

Krátce po vypuknutí války zemřel papež Pius X. 4.září 1914 byl zvolen arcibiskup Giacomo della Chiesa novým papežem jako Benedikt XV. Pocházel ze šlechtického rodu z Janova a byl zkušeným diplomatem. Itálie byla ještě neutrální a Vatikán také. Nový papež měl velkou slabost pro Francii, ale také Německu byl přátelsky nakloněn.³¹ Válka pro něj znamenala „evropskou sebevraždu“. Hodně mu záleželo na zachování habsburské monarchie, která byla poslední katolickou velmocí v Evropě. Neutralita Vatikánu byla podrobena těžké zkoušce po 23.5.1915, když do války vstoupila Itálie. Benedikt cítil jako italský patriot a přimlouval se za italské nároky na Trient. Tak bylo možné se válečnému konfliktu mezi Itálií a Rakousko-Uherskem vyhnout. Jako zprostředkovatele vyslal mladého monsignora Eugenia Pacelliho, který jednal ve Vídni s ministrem zahraničí a v Budapešti s knížecím primasem. Pacelli se svou misí neuspěl, ale na papežově pacifistické orientaci to nic nezměnilo. Oběma stranami válečného konfliktu byl Svatý otec střídavě obviňován ze zaujatosti a stranickosti, což samo o sobě je přesvědčivým dokladem jeho neutrality.

Itálie se obávala papežovy autority. Rozhodla se proto během tajných vyjednávání s mocnostmi Dohody v Londýně k preventivnímu opatření: ve smlouvě z 26.4.1915 si Italové na smluvních partnerech vymohli příslib, že papež nebude k mírovým rozhovorům v žádném případě přizván. Tak se Italskému království podařilo Vatikán diplomaticky neutralizovat.

Papež Benedikt XV. se snažil být mezi válčícími stranami prostředníkem. Kontakt mezi ním a císařem Karlem obstaral kardinál Bisletti, přítel císařského páru. Karel chtěl rychlé ukončení války i za cenu teritoriálních obětí monarchie, která měla být přeměněna ve federaci autonomních národů, a zajištění míru uspořádáním Evropy v duchu křesťanství. Ze zachovalých dokumentů je patrné, že překážkou dosažení míru byl italský nacionalismus.

V létě 1917 byl papež přesvědčen, že nadešel nejvhodnější okamžik pro uskutečnění jeho připraveného mírového plánu. 1.8.1917 rozeslal Benedikt XV. hlavám válčících států

³⁰ PERNES, J. *Poslední Habsburkové*. kap.1, s.6

³¹ MAXWELL-STUART, P.G. *Papežové*. Kap. Benedikt XV., s.223

oficiální mírovou nótu. Pod heslem „*Nechť místo materiální síly zbraní promluví morální síla práva*“ požadoval papež kontrolované odzbrojení na všech stranách, mezinárodní soudní tribunál k urovnání sporů a všestranné zřeknutí se nároků na územní zisky. Také se vyslovil pro obnovení Polska v hranicích z roku 1795 a pro vytvoření samostatného státu pro křesťanský národ Arménů. Papežova mírová iniciativa byla oběma válečnými koalicemi zdvořile přijata, ale ignorovali ji. Pouze císař Karel Svatému otci odpověděl. Větší úspěch zaznamenal papež při humanitárních akcích: přes neutrální země docházelo k výměně zajatců a podařilo se zorganizovat rozsáhlou lékařskou pomoc.

3 ZBOŽNOST

Jednotliví panovníci z domu Habsburků projevovali zbožnost různým způsobem. Souviselo to i s epochou, v níž působili. Císař Karel byl v tomto ohledu jednou z nejvýraznějších postav habsburské dynastie. Byl to hluboce zbožný člověk, naplněný bázní a úctou Boží. Jeho víra a odevzdání se vůli Boží mohou dnes na některé lidi působit cize, někoho však zase vybídnout k následování. Náboženství pro něho nebylo soukromou záležitostí. Jeho politické myšlení dýchalo křesťanskou vírou. Když mu dnes někteří kritici předhazují pobožnůstkářství a bigoterii, svědčí to o tom, jak dnešní doba má malé pochopení pro religiozitu. Dnešní sekularizované společnosti připadají určité projevy zbožnosti podivné. Neměli bychom zapomínat, že ještě před několika málo desetiletími byl život lidí prodchnut religiozitou a katolickou vírou mnohem silněji, než je tomu dnes. Dokonce pro lidi, kteří stáli stranou církve, nebyly církevní rituály, svátky a kulty ničím neobvyklým – patřily k obrazu společnosti.

3.1 Zbožnost císaře Karla

Karlovy náboženské sklony se projevovaly již v raném dětství. Jeho matka byla hluboce nábožensky založená a děti vychovávala ve víře odmalička. Denně navštěvovala mši sv. a děti brala s sebou. U Karla to padlo na úrodnou půdu. Brzy se u dítěte projevila láska k Ježíši a Matce Boží. Když se naskytlá příležitost, nosil jako dítě květiny k Božím mukám. Neprošel kolem kostela nebo kapličky bez povšimnutí. Ochotně se učil všechny modlitby a praktikoval mimořádnou zbožnost. Jeho charakter se vyznačoval veselostí, ochotou, optimismem a také s čistotou, s jakou se dnes už nesetkáme.

Během vojenské služby byl u kamarádů oblíben. Postupně stoupal do stále zodpovědnějších funkcí. Staral se intenzivně o potřeby svých podřízených. Službu nepovažoval za ukončenou, dokud se nepřesvědčil, že jsou všichni ubytováni a že jim nic nechybí. Obvyklý kasárenský tón a důstojnické způsoby mu byly cizí. Snažil se dávat

vojákům dobrý příklad a být shovívavý k jejich prohřeškům. Víra pro něj nebyla duchovním cvičením, ale neustálou snahou o praktikování lásky k bližnímu, zvláště vůči podřízeným. Následující historika to ilustruje: Když si po dlouhém pochodu jeden starší voják stěžoval na bolesti nohou, označil ho vojenský lékař za simulanta. Karel, který si toho náhodou všiml, lékaře donutil, aby vojáka v jeho přítomnosti prohlédl. Lékař se cítil trapně, když se ukázalo, že vojákovy nohy jsou do krve odřené a následník trůnu mu řekl: *„Myslím, že ani vy ani já bychom nedokázali pochodovat s takto zničenýma nohama tak dlouho, jak to dokázal tento muž. Dejte ho odvést do lazaretu. Budu ten případ dál sledovat.“* Je známa celá řada takových historek, které Karlovy vynesly lásku především prostých lidí.

Když se stal císařem a vrchním velitelem armády, staral se především o blaho vojáků na frontě. Na všech frontách dal zbudovat vojenské domy, aby povzbudil bojovou morálku. V těchto domech si mohli vojáci koupit za příznivou cenu tabák, potraviny, alkohol a hrály se zde různé hry. Byla tak omezena jinak dost rozšířená prostituce, která byla Karlovi trnem v oku. Dal mezi vojáky rozdělit růžence a dbal na to, aby se každý den sloužily polní mše.

Díky změnám v taktickém vedení války, které po svém nástupu na trůn nařídil, padlo mnohem méně vojáků než během prvních dvou let války. Odmítal útoky na civilní obyvatelstvo a bombardování měst, např. Benátek. Když byl Karel osobně ve frontové linii, projevoval velkou obětavost a důvěru v Boha. Často bylo vidět, jak se modlí s růžencem v ruce.

Pohled na mrtvé bylo pro něj, muže míru, doslova nesnesitelný. Několik hodin po jedenácté bitvě na Soči jej viděli, jak stojí se slzami v očích před zuhelnatělými a znetvořenými mrtvolami a říká: *„Z toho se před Bohem nemůže nikdo zodpovědět. Udělám s tím konec, a to co nejdřív.“* Zrůdnost války i jeho křesťanský postoj jej vedly k tomu, aby podnikl vše, co bylo v jeho silách, aby to hrozné krveprolití ukončil. Mír na frontách i doma v zázemí byl tím jediným, o co Karel usiloval.

Také při vnitřní správě říše se císař řídil učením církve. Především Katolická sociální nauka byla hlavním motivem jeho politických aktivit. Založil první ministerstvo zdravotnictví a ministerstvo sociálních věcí na světě. O hloubce jeho sociálního cítění svědčí řada dobročinných projektů a iniciativ, které uvedl v život společně s manželkou Zitou.

Osobní císařova zbožnost asi působila cize na nejednoho vrstevníka, který náboženství praktikoval ryze formálně. On však víru chápal jako opravdovou výzvu. Hugo Hantsch to vyjádřil těmito slovy: *„Císař Karel byl hluboce zbožný a přál si obnovu v náboženském duchu. Snad nic nevzbuzovalo větší nenávisť jeho nepřátel a protivníků než právě jeho zbožnost a věrnost církvi. Vědomí zodpovědnosti před Bohem pro něho bylo životodárnou silou, stále přítomným návodem k jednání. Nebyla to nějaká temná, fanatická zbožnost, která*

jej ovládala, nýbrž radostné vyznání, které jej činilo šťastným. V tom spočívala i jeho mravní síla, z tohoto zdroje vnitřní důvěry čerpal útěchu v nejhroších dnech.“³²

Když se za války v habsburské monarchii začal projevovat silný nedostatek potravin, Karel se přizpůsobil těmto okolnostem. On i jeho rodina nadále žili jen z válečných přídělů. Přestože rok 1918 pro něj osobně znamenal ztrátu trůnu, nechal 31. prosince sloužit slavnostní Te Deum za vše, co tento rok přinesl. Na vznesené námitky odpověděl slovy: „*Tento rok byl tvrdý, ale mohl být ještě mnohem horší. Nemůžeme z Boží ruky přijímat jen dobré, nýbrž musíme být vděční za všechno ostatní, ať je to jakkoliv těžké a bolestné. Nepřinesl snad tento rok tak dlouho toužebně očekávaný konec války? A za mír je každá oběť a každé odříkání oprávněná a levná cena.*“

Při vší energii a půli, s nimiž se věnoval svým úkolům, nacházel v modlitbě důležitý zdroj inspirace. Každý večer se modlil růženec, i ve velmi pozdních hodinách. Často se stáhl do ústraní domácí kaple, aby před Eucharistií v klidu uvážil důležitá rozhodnutí. Každý den začínal mší sv. Také se snažil chodit pravidelně k přijímání a ke zpovědi.

Mnozí jiní na jeho místě by možná spílali osudu. Karla však nikdy neopustila víra v prozřetelnost Boží. Ve švýcarském exilu často putoval do Mariánské poustevny. I když byla jeho situace rok od roku zoufalejší, nepřestával děkovat Bohu „*za vše dobré, co pro nás vykonal*“. Mohlo by být ještě hůř. Důsledně si stál za zodpovědností, kterou měl jako vládce povoláný Bohem, aby sloužil svému lidu. Této zodpovědnosti před Bohem se nechtěl zbavit, ačkoli to pro něj i pro rodinu znamenalo v hmotném ohledu obrovskou oběť. Jednou dostal nabídku z kruhu svobodných zednářů, že za jistých podmínek by mu mohli dopomoci opět usednout na trůn. Odpověděl jim: „*Korunu jsem obdržel od Boha, nemohu ji teď získat zpět od ďábla.*“³³ Když mu země Dohody daly jasně na srozuměnou, že apanáž může dostat jen v případě, že definitivně abdikuje, měl na to jedinou odpověď: „*Moje koruna není na prodej.*“³⁴ Jeho žena jej v tomto postoji podporovala. Přes všechna omezení, která musela snášet, nebyla ochotna ustoupit, s postojem svého manžela plně souhlasila.

Také Karlovo umírání na Madeiře ukazuje, jak úzké bylo jeho spojení s Bohem. Několik dní před smrtí se svěčil Zitě: „*Chci Ti jasnými slovy říci, jak to se mnou je: vždy jsem se snažil rozpoznat vůli Boží a jednat v plném souladu s ní.*“ Se svou nemocí se odevzdal do rukou Božích. Zřejmě tušil, že od něj Bůh tuto poslední oběť jeho života vyžaduje. Ještě v prosinci 1921 řekl Zitě: „*Nechci umřít tady, ...ale milý Bůh učiní, co považuje za správné.*“ Když Karel onemocněl v březnu 1922, začala tak jeho osobní pouť na Golgotu. S nekonečnou trpělivostí a oddaností snášel nemoc a nesmírně bolestivé léčebné procedury. Stále myslel na

³² HANTSCH, H. *Kaiser Karl.* s.549

³³ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* s.232

to, aby ostatní neobtěžoval. Toužil po svatém přijímání, chtěl blíže k Bohu. V posledních hodinách života se zdálo, že jej věci tohoto světa přestaly zajímat.

3.2 Religiozita Habsburků

V Karlovi se výrazně projevovala proslulá zbožnost domu Habsburků. Křesťanské vladařské ctnosti tvořily základ císařova náboženského života.

Zbožnost Habsburků se rozvíjela po celou dobu jejich staletého panování v dunajské oblasti. Silné impulsy dostala zbožnost během válek proti Turkům a boje proti reformaci. Úřad vládce byl úřadem z milosti Boží. Byla to mise, kterou pověřil Bůh dům Habsburků. Vladař měl povinnost ochraňovat svatou matku církev, římskokatolickou, a zasazovat se o šíření víry a následování Božích přikázání. Do panovnických ideálů vykryštovaly zbožnost a bázeň Boží jako zásady politického působení, které doplňovaly *iustitia* (spravedlnost) a *clementia* (mírnost). Těmito principy se měl řídit křesťanský život nejen v soukromé, ale i v politické sféře. Pojem „z milosti Boží“ neznamenal v žádném případě nějaká privilegia, znamenal zvláštní zodpovědnost před Bohem, náročný závazek, že vládce bude pečovat o blaho svých poddaných a poskytne svým národům možnost pokojného rozvoje. Blahem nebylo míněno pouze blaho tělesné, ale také blaho duše. Péče o náboženský život obyvatel patřila k hlavním cílům dynastie. V průběhu staletí byl tento závazek různý podle povah jednotlivých panovníků. Můžeme si připomenout mateřský charakter císařovny Marie Terezie, která měla k církvi velmi úzký vztah. Protikladem byla osobnost jejího syna, císaře Josefa II., který církvi, jako reformní císař, zasadil nejednu ránu: dal zavřít kláštery a zakázal určité projevy lidové zbožnosti, např. řadu poutí. Po jeho smrti byly tyto zvyklosti obnoveny.

Základní prvky habsburské religiozity přežívaly po staletí. Staly se tak konstantou v náboženském životě rakouského společenství národů i jejich vládnoucí dynastie. I když byl jednotě mezi náboženskou vírou vládce a poddaného přičítán velký význam, neznamenal to netolerantní postup vůči jiným vyznáním. V pozdním období monarchie byli v armádách nejen katolíci, ale i protestantští kněží, židovští rabíni a muslimští imámové. Přesto byla vládnoucí dynastie pevně spojená s katolickou církví. Toto spojení se rozvíjelo intenzivně v období baroka. To dokládají velké stavby a umělecká díla s náboženskou motivací. Ve všech oblastech říše bylo vidět sloupy se svatou Trojicí. Byly výrazem vděčnosti za to, že Vídeň byla uchráněna před Turky, a tak i symbolem náboženské ideje Habsburků.

³⁴ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.*, s.232

Jádro habsburské religiozity tvořila trilogie uctívání svatého kříže, svaté eucharistie a Matky Boží. K počtě Matky Boží byla založena řada poutních míst. Dodnes má mimořádné postavení Mariazell ve Štýrsku. Milostiplná Madona se zde představuje jako Magna Mater Austriae, Magna Mater Hungariae a Mater Gentium Slavorum. Pro všechny národy monarchie má Mariazell hlubokou symboliku. Pro Habsburky byl vždy nejvýznamnějším poutním místem, císařovna Marie Terezie zde byla u prvního svatého přijímání, císař Karel se sem odebral hned po svatbě se svou chotí Zitou, aby požádali Matku Boží o ochranu. Ale i jiní svatí hráli důležitou roli. Svým životem měli být příkladem jak poddaným, tak i vladařské rodině. Zvláštní úctu měl u Habsburků svatý Josef. Všechny děti dostávaly jako jedno z početných křestních jmen také jméno Josef, nebo Josefína. Svatý Josef měl jako otec Svaté rodiny ochraňovat děti a říši a odvracet neštěstí. Ochránci jednotlivých zemí byli rovněž uctíváni: sv. Leopold pro Rakousko, sv. Štěpán pro Uhry, sv. Václav pro Čechy. Z tureckých válek vynikla charismatická postava kapucínského kněze Marco d'Aviano, který s křížem jako symbolem vítězství pozvedl morálku skleslého křesťanského vojska a přispěl k jeho vítězství nad Turky.

4 BLAHOŘEČENÍ

Život a umírání císaře a krále Karla přiměly katolickou církev k tomu, aby jej v jeho okruhu působení pozvedla „ke cti oltářů“. Proto je na místě zabývat se jeho spiritualitou a tím, jak uplatňoval zásady křesťanství ve vlastním životě. Důsledně následoval Krista v osobním i rodinném životě a jako vládce měl určité politické cíle.

4.1 Modlitební liga usiluje o blahořečení

Je obvyklé ustanovit modlitební společenství usilující o blahořečení po smrti uctívané osoby. V případě císaře Karla tomu bylo jinak. V jeho chlapeckém věku se za něho modlila řada lidí z jeho okolí. Tuto skupinu lze označit za zárodek pozdější „Modlitební ligy císaře Karla za mír mezi národy“.

V době, kdy rodina žila v Ödenburgu, dostával Karel první hodiny náboženství od P. Norberta Geggerleho, který tento předmět vyučoval i v tamním klášteře sester svaté Uršuly. Klášterní penzionát vedla sestra Marie Vinzentia, s níž Geggerle hovořil i o mladém arcivévodovi. Zcela nečekaně prohlásila: „*Je nutné se za něj hodně modlit, protože jednou se stane císařem a bude muset toho hodně protrpět. Stane se upřednostňovaným terčem zlých sil.*“ Tehdy byli vizí sestry Marie Vinzentie³⁵ všichni překvapeni, protože nikdo nepočítal s tím, že by arcivévoda měl jednoho dne usednout na císařský trůn. Přesto P. Geggerle o této

předpovědi informoval hraběte Wallise a jeho ženu. Tak vznikl malý modlitební kroužek, který bral proroctví sestry Marie Vinzentie vážně. Postupně se modlitební kroužek rozrůstal o rodinné přátele. Když arcivévoda Karel Ludvík a arcivévoda Otto zemřeli, arcivévoda František Ferdinand uzavřel morganatický sňatek, začala se vize sestry Marie Vinzentie jevit v jiném světle. Její pravdivost pak tragicky potvrdil sarajevský atentát.

V následující době doprovázely osudy císaře modlitby stále většího okruhu lidí. Tato skupina se dále rozrostla po jeho smrti a spojila se v modlitební ligu. Bylo třeba vtisknout tomuto volnému spojení určitou organizační strukturu a získávat další členy. Hnacím motorem byli hrabě a hraběnka Wallisovi, později hraběnka Gabrielle Salmová-Reifferscheidtová. Od konce první světové války vedla sekretariát Alponsa von Klinkowström, práci s veřejností si vzali na starost hlavně baron Hans Zessner-Spitzenberg a Emilia Gehrigová. Modlitební liga neustále rostla a šířila se i za hranice Rakouska a Maďarska, prostřednictvím emigrantů, kněží a řádů, prakticky po celém světě. Dne 1.6.1925 obdržela modlitební liga od vorarlberského biskupa Sigismunda Waitze církevně-právní schválení jako „pia unio“- zbožné sdružení. Stále hlasitěji se ozývalo přání, aby byly podniknuty kroky vedoucí k císařově blahořečení. První iniciativa vzešla od člena spolkové rady a pozdějšího spolkového prezidenta Wilhelma Miklase. V den prvního výročí Karlova úmrtí napsal Miklas kardinálu Pifflovi: *„Přál bych si, aby Vaše Eminence jako nejvyšší církevní představitel Rakouska a povolaný advokát rakouských katolíků dala pokyn shromáždit, v souladu s církevními předpisy vyhodnotit a přezkoumat relevantní materiály a tyto pak jménem rakouských katolíků předložit Svatému otci s pokornou prosbou o zahájení procesu beatifikace.“*³⁵

Členové ligy pocházející z Vídně a okolí se scházeli pravidelně každý měsíc při pamětní mši a přednáškách. Časem se zrodilo přání zbudovat pro císaře památník. Brzy se našlo vhodné místo v jedné postranní kapli kostela svatého Michaela. Zde je nyní umístěna bronzová tabulka s nápisem „Hledal mír a našel jej v Bohu“. V den šestého výročí Karlova úmrtí, 1.4.1928, byla pamětní deska posvěcena biskupem Ernstem Seydlem, bývalým farářem v Hofburgu. Pro stále narůstající počet členů začal baron Hans Zessner-Spitzenberg vydávat časopis s titulem „Pamětní ročenka císaře Karla.“ Tyto ročenky jsou dodnes, v neposlední řadě také pro bibliofily, žádaným dokumentem. Do roku 1938 stoupl počet členů modlitební ligy na 25000. V archivu se nacházelo na 10000 případů, kdy byly modlitby vyslyšeny. Nic tedy nestálo v cestě tomu, aby byl zahájen proces blahořečení. Věci se však měly vyvinout jinak. Po obsazení Rakouska nacistickým Německem byly aktivity modlitební ligy brutálně

³⁵ Sestra Marie Vinzentie žila v ödenburském klášteře uršulek, měla stigmata i dar proroctví od Boha.

³⁶ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* s.234

ukončeny. Jako rakouské vlastenecké hnutí nesměla liga nadále existovat. Baron Hans Zessner-Spitzenberg byl jako jeden z prvních Rakušanů odvezen do tábora v Dachau, kde v srpnu 1938 zemřel. Také Emmy Gehrigová byla nakrátko uvězněna, brzy ji však propustili. Tyto události sekretářku Alphonsu tak vyděsily, že kartotéku i celý archiv ligy spálila, obávala se, že by členové ligy mohli být nacisty šikanováni. Tato reakce byla pochopitelná. Bohužel tím byla zničena důležitá část dokumentace aktivit modlitební ligy.

Po skončení druhé světové války navázali členové ligy znovu kontakty a díky energickému úsilí prezidentky Gabrielly hraběny Salmové-Reifferscheidtové a viceprezidentky Emmy Gehrigové získala organizace novou strukturu. Od prvního setkání bylo hlavním cílem zahájení procesu blahorečení. V krátké době se podařilo shromáždit všechny potřebné podklady. Dne 3.11.1949 oznámilo vatikánské radio, že beatifikační proces začal. Prvním postulátorem se stal monsignore prof. Gyula Magyary, jako aktor se měla v následujících letech osvědčit modlitební liga.

4.2 Služebník Boží: Karel Rakouský

Proces blahorečení císaře Karla, který začal 3.11.1949 byl uzavřen 3.10.2004. Po dlouhém a náročném procesu se papež Jan Pavel II. rozhodl blahorečit služebníka Božího Karla. Poprvé po více než šesti stech letech byl blahorečen panovník.

Kritikové kladou otázku, zda je přiměřené vyzdvihnout jako příklad vládce a válečníka. Navíc veškeré jeho snahy ztroskotaly: Císař chtěl reformovat stát a zajistit všem jeho národům rovnoprávnost, ale neuspěl. Pokusy o mír nebyly úspěšné, prolévání krve na frontách pokračovalo a monarchie se nakonec rozpadla.

Církevní měřítka přesahují rámec světských kritérií. Pro církev je rozhodující, zda osoba, která má být blahorečena, důsledně usilovala o posvěcení a zda v každodenním životě projevovala a uplatňovala křesťanské ctnosti. Společenské postavení adeptů blahorečení přitom nehraje žádnou roli. Před Bohem nezáleží na tom, čím někdo je – Bůh odměňuje člověka podle toho jak žil, jakým způsobem se zhostil role, která mu byla určena. V císařově případě bylo rozhodující, jak si počínal v roli vladaře. Církevní historička působící ve Vídni, profesorka Elisabeth Kováčsová, zdůrazňuje: *„Mimořádná zbožnost a svatost se u vládce nemůže omezit jen na oblast soukromého, rodinného a náboženského života. Musí být viditelná i v tom, jak vystupuje jako politik a vzor národa. Blahoslavenost a svatost nelze vyjádřit rovnicí úspěchu nebo neúspěchu. Zde platí jiná měřítka. Jak říká středověká korunovační teologie a liturgie: vládce je obrazem Boha a jako každý křesťan také obrazem Kristovým. Jako každé povolání je i panovníkovo povolání odpovědí, kterou dotyčný dává Bohu. Vládce se musí zasazovat o vnější a vnitřní blaho jemu svěřených lidí a přinášet oběti,*

bez ohledu na rodinu a dynastii. Míra, v níž křesťané následují Ježíšova příkladu, je v různých dobách různá. Císař Karel své povinnosti a úkoly plnil s maximálním nasazením sil a to i v době, kdy mu byly jeho kompetence zdánlivě odňaty.“³⁷

4.3 Církevní proces blahorečení.

Proces kanonizace je poměrně komplikovaný a dlouhý postup. V pojetí církve jsou všichni lidé povoláni a zavázáni ke svatosti: „Neboť toto je vůle Boží, vaše posvěcení,“ píše apoštol Pavel.³⁸ Lumen Gentium, dogmatická ústava o církvi, k tomu říká: „Všichni křesťané jsou tedy povoláni a zavázáni k svatosti a k úsilí o dokonalost ve svém stavu.“³⁹ Církev si je přitom vědoma lidské nedokonalosti. Jen nemnoha jedincům se podaří dosáhnout dokonalého stupně ctnosti již na tomto světě. Zjištění tohoto faktu je úkolem a předmětem procesu svatořečení nebo blahorečení. Kanonizací je církevně-úředně stanoveno, že dotyčný svatý nebo blahoslavený patří již nyní k onomu úzkému okruhu osob, jejichž vykoupení je jisté. Jinými slovy řečeno, svatý nebo blahoslavený prodlévá již nyní v Bohu. Z jeho života si můžeme brát příklad a vidět na něm přítomnost Boží: „Na životech těch, kdo jsou našimi současníky, avšak jsou dokonalejším obrazem Kristovým, nám Bůh ukazuje živým způsobem svoji přítomnost a svoji tvář. Skrze ně k nám promlouvá, dává nám znamení své říše, k níž jsme -obklopeni tak obrovským mrakem svědků a tváří v tvář tak přesvědčivému důkazu pravdy evangelia –mocně přitahováni.“⁴⁰ Blahoslavení a svatí jsou tedy již nyní znamením konkrétního příslibu, který Bůh dává církvi.

Papež Jan Pavel II. vyzdvihl během svého pontifikátu ke cti oltářů řadu osob, víc než všichni jeho předchůdci dohromady. Tím chce konkrétně ukázat Boží příslib spásy a nabídnout dnešním věřícím vzory. Příznačné je, že mnozí z těch, kdo byli kanonizováni v novější době, pocházejí z řad docela obyčejných lidí, s obyčejným povoláním a v normálních životních podmínkách. Blahoslavení a svatí jsou mimořádnými lidmi, i když ne vždy podle světských měřítek. Jde spíše o to, že „každý blahoslavený a svatý žil ve svých konkrétních historických podmínkách příkladným životem, dáváje tak osobní příklad toho, co v dané době znamenalo být křesťanem.“⁴¹

Církev rozlišuje mezi blahoslavenými a svatými. Není to ani tak kvalitativní ohodnocení dané osoby, jako spíš otázka kultu a míst uctívání daného služebníka Božího. Blahoslavený je pozdvihnut ke cti oltářů v té diecézi nebo oblasti, kde byl činný, kde se

³⁷ DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.* s.235-236

³⁸ 1 Te 4,3

³⁹ LG 42, s.51

⁴⁰ LG 50, s.56

narodil nebo zemřel. Pro císaře Karla by to byla celá oblast dunajské monarchie a Madeira. Svatý je pozdvihnut ke cti oltářů všude na světě. Předpokladem blahorečení jsou hrdinské vykonávání křesťanských ctností nebo mučednická smrt, vyslyšené modlitby a uznaný zázrak k němuž došlo na prosbu služebníka Božího. Přitom je třeba brát v potaz, že to není služebník Boží sám, kdo zázrak vykoná, nýbrž „*Boží zásah, řízení a vedení, které se na prosby služebníka Božího stanou hmatatelnými a zjevnými*“.⁴² Z důvodů prokazatelnosti jsou uznávány téměř výlučně jen zázraky z lékařské oblasti. Církev zkoumá případy zázračného uzdravení velmi pečlivě, pokaždé přitom musí nezávislá lékařská komise potvrdit, že k uzdravení nemohlo dojít přirozenou cestou nebo v důsledku lékařského ošetření. Pokud dojde po blahorečení k dalšímu zázraku způsobenému vzýváním blahoslaveného, může se začít s procesem svatořečení. V pojetí církve znamená zázrak vždy, „*že to je Bůh sám, kdo prostřednictvím znamená a zázraků podtrhuje a potvrzuje svaté konání a jednání svého služebníka na tomto světě i po jeho smrti a zjevuje tak svoji vůli spasit lidstvo*“.⁴³ Kardinál Schönborn to vyjadřuje slovy, že zázrak je podpis Boží, kterým Bůh stvrzuje, že jeho služebník prodlévá u něho v nebi.

Konečné rozhodnutí o kanonizaci učiní papež. Kongregace pro blahorečení a svatořečení mu předkládá návrh na kanonizaci, podle lidských měřítek očištěný od možných omylů. Papež potom o blahorečení nebo svatořečení rozhodne definitivně. Po reformě procesu kanonizace, ke kterému došlo v roce 1983, se nyní tento postup odehrává ve třech velkých fázích.

První fáze procesu se odehrává na úrovni biskupství. Po schválení návrhu na zahájení procesu jsou prohlédnuty, uspořádány a vyhodnoceny všechny dokumenty, svědectví, písemné doklady ..., které mají vztah k zemřelému. Pokud je to možné, jsou vyslechnuti svědkové, kteří zemřelého osobně znali. Příslušným biskupem je určen vedoucí procesu, zpravidla je jím jmenován duchovní dobře obeznámený s církevním právem. Dále pak postulátor, církevní právník, který v kauze zastupuje aktora. Podle potřeby jsou přizváni další znalci. Výsledek těchto aktivit, takzvané transsumptum, je poslán do Říma ke Congregatio pro causis sanctorum.

Tam začíná druhá fáze, spočívající v prostudování a kritickém zhodnocení materiálu. Výsledkem této práce je „*Positio super vita et virtutibus*“ služebníka Božího, obnášející

⁴² SCHULZ, W. Sinn und Zweck des neuen Selig- und Heiligsprechungsverfahrens. s. 14
In DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.*

⁴³ SCHULZ, W. Sinn und Zweck des neuen Selig- und Heiligsprechungsverfahrens. s. 15
In DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.*

zpravidla několik svazků a rozdělené na dvě části: „*summarium testium*“ a „*summarium Documentorum*“. „*Positio*“ je vlastním podkladem pro zkoumání kauzy.

Ve třetí fázi je kauza posouzena komisí konzultátorů, kterou tvoří specializovaní teologové. V případě potřeby je přizvána také komise historiků. Pokud je hodnocení kladné, rozhodnou jako předposlední instance kardinálové a biskupové tvořící *Congregatio pro causis sanctorum* o tom, zda papeži doporučí zveřejnit dekret o hrdinském stupni ctnosti. Tentýž postup je uplatňován i při posuzování zázraků. Nakonec však rozhodne sám papež, zda bude daný kandidát blahořečen nebo ne.

4.4 Blahořečení císaře Karla

Dne 20.11.2002, u příležitosti děkovné mše k 90. narozeninám Otty Habsburského v chrámu sv. Štěpána ve Vídni, oznámil kardinál Schönborn během kázání, že proces císařova blahořečení byl ukončen. O několik měsíců později, 12.4.2003, byl v Římě za přítomnosti Svatého otce přečten jím podepsaný dekret o hrdinském vykonávání křesťanských ctností, dne 20.12.2003 následoval dekret o zázraku.

Tomu předcházel dlouhý, více než 50 let trvající proces. Dne 3.11.1949 požádala modlitební liga císaře Karla pro mír mezi národy o zahájení procesu blahořečení. Jedním z důvodů, proč se proces tak protahoval, bylo to, že se ne vždy pracovalo s náležitou precizností a že se zpracování kauzy v šedesátých letech z různých důvodů zpomalilo. Kromě toho šlo o osobnost, která stála v ohnisku složitého politického dění. Pro úplné zhodnocení činnosti císaře a krále Karla bylo proto nutné zohlednit jeho mírové iniciativy, jeho vnitropolitické reformy a nakonec i samotné zhroucení dunajské monarchie. Za tímto účelem byla příslušnou kongregací jmenována komise, skládající se z uznávaných odborníků. Teologové, lékaři, historici a právníci zkoumali císařův život a hodnotili jej z hlediska křesťanských ctností. Světové aspekty přitom nehrály roli, rozhodující byla teologická kritéria.

Informační proces, který probíhal ve Vídni v šesti dalších diecézích, byl ukončen v r. 1954. K velké radosti modlitební ligy byly shromážděné podklady zaslány do Říma. Nikdo tenkrát nepočítal s tím, že proces bude trvat tak dlouho. První otázka, kterou museli v Římě zkoumat, zněla: „*Je dotyčný dostatečně znám širší veřejnosti, nebo stojí za kauzou malý církevní spolek s hrstkou modlitebníků?*“⁴⁴ Osoba císaře Karla a jeho blahořečení nenarážely na kritiku pouze mimo církevní kruhy. I v církvi samotné se ozývaly pochybnosti, zda má započatý podnik vůbec naději na úspěch. Modlitební liga, jejíž řady se mezitím rozrostly na

⁴⁴ HABACHER, M. Die Geschichte des Seligsprechungprozesses und der religiösen Verehrungsformen des Dieners Gottes Karl von Habsburg. Mikrut, 2004, s.264 In DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I.*

32000 členů, posílila význam své žádosti tím, že úspěšně zažádala o získání statutu církevního spolku. Kardinál Franz König tento statut potvrdil dekretem z 11.9.1964. Kromě toho se modlitební lize podařilo shromáždit 55000 podpisů pod žádost o blahřečení, které rovněž předložila v Římě.

Řím se stavěl ke kauze dále odmítavě. Případ byl odložen. Situace se změnila až v sedmdesátých letech, když zemřela Emmy Gehrigová a profesor Magyary složil kvůli vysokému věku funkci postulátora. Jeho nástupce, P. Antonio Carioli a nový člen představenstva modlitební ligy P. Heinrich Ségur zjistili dotazováním v Římě, že jedním z důvodů, proč se kauza vleče, je nedostatečná znalost osoby a života císaře Karla. To změnila biografie, kterou napsal historik profesor Peter Broucek. Konference rakouských biskupů v roce 1980 se ke kauze vyjádřila kladně a požádala, aby se v jejím zpracování pokračovalo. V roce 1986 začala pracovat také komise historiků se směřodatným příspěvkem renomované vídeňské církevní historičky profesorky Elisabeth Kovácsové. Nový postulátor profesor Winfried Schulz na kauze pracoval systematicky a s velkým elánem O několik málo let později, v roce 1990, bylo dáno do tisku summarium testium, stejně tak části positia, které vypracoval Dr. Andrea Ambrosi. Po dokončení byla kauza předložena k posouzení kolegiu kardinálů.

Positio obsahovalo pro hodnocení tři stěžejní body: mírové úsilí, sociální zákonodárství a hluboká zbožnost císaře. Kolegium tuto pozici akceptovalo a ve vlastní zprávě ověřilo císařův křesťanský způsob života, heroické ctnosti a vyslyšení modliteb. Vedle četných případů vyslyšení modliteb, které modlitební liga zdokumentovala, vyniká jeden zázrak, který se stal předmětem vlastního procesu uznání za zázrak

Jde o případ uzdravení Marie Zity Gradowské, která pocházela z Polska a žila v Brazílii. Narodila se v r. 1894, ve věku 25 let vstoupila do Společnosti dcer milosrdenství sv. Vincence z Pauly a o několik let později odešla do Brazílie. Pracovala v dětských domovech a nemocnicích provozovaných tímto řádem. Od mládí trpěla silnými bolestmi v souvislosti s vředy, které se jí tvořily na nohou. Lékaři ji tohoto trápení nedokázali zbavit. V průběhu padesátých let se potíže stále zhoršovaly. Opakovaně podstupovala bolestivé lékařské zákroky a operace. Nakonec, od prosince r. 1960 nemohla chodit a byla po několik měsíců upoutána na lůžko. Jedna ze sester ji upozornila na modlitby k císaři Karlovi, jejichž výtisk krátce předtím obdržela. Marie Zita však neměla o Habsburcích dobré mínění a modlitby k císaři odmítla. Během následující – kvůli silným bolestem opět bezesné – noci došla k závěru, že si Bůh možná žádá přímluvu služebníka Božího, a tak příslušné modlitby pronesla. Brzy nato usnula. Když se druhý den ráno probudila, necítila nejmenší bolesti a rána na noze byla zahojená. Marie Zita mohla vstát z postele, byla dokonale uzdravená. Tato

událost byla v procesu uznání zázraku pečlivě prověřována. Nezávislá lékařská komise potvrdila, že uzdravení nemohlo být způsobeno přirozenou příčinou. Možnost přirozeného uzdravení po dvacetileté nemoci lékaři s absolutní jistotou vyloučili.

K velké radosti císařovy rodiny i modlitební ligy bylo v dubnu 2004 oznámeno, že se papež Jan Pavel II. rozhodl 3.10.2004 zanést služebníka Božího Karla do seznamu blahoslavených. Tak se završilo úsilí o kanonizaci, které začalo před více než 81 lety žádostí člena spolkové rady Miklase. Papež ve své promluvě při beatifikaci Karla shrnul jeho odkaz do těchto slov: „*Rozhodující úkol křesťana spočívá v hledání a poznání Boží vůle ve všem a v životě podle ní. Karel z Domu rakouského, státník, si předsevzal, že bude každý den odpovídat na tuto výzvu. Byl přítelem pokoje. Válka byla v jeho očích „čímsi hrozným“. Stal se panovníkem právě uprostřed bouří první světové války a jeho veliké úsilí směřovalo k nastolení míru ve smyslu iniciativy mého předchůdce papeže Benedikta XV. Císař Karel od začátku pochopil, že je jeho úkol jako panovníka spočívá ve svaté službě svým národům. Jeho první snahou bylo následování povolání křesťana ke svatosti také v politické činnosti. V tomto kontextu mělo pro něho veliký význam sociální cítění. Kéž by byl příkladem pro nás pro všechny, zvláště pro ty, kteří dnes mají v Evropě politickou odpovědnost!*“⁴⁵

ZÁVĚR

Císař Karel žil v těžké době ovlivněné první světovou válkou. Snažil se zodpovědně plnit své vladařské povinnosti, realizovat zásady své víry a respektovat politickou realitu. Přes všechno své úsilí se musel vyrovnat s porážkou, pomluvami a vyhnanstvím. Byl postaven před velký úkol. Tento úkol přijal čestně s vírou, že se stane vůle Boží. Karel tedy může být patronem těch, kteří se rozhodují, zda se mají angažovat v zápase za hodnoty, které podle nich jsou velmi cenné. Karlovi Habsburskému je jistě možné vyčítat některé politické chyby, nelze však pochybovat o jeho upřímnosti a charakterové čistotě. V době I. světové války byl jedním z nemnoha státníků, toužících po co nejrychlejším uzavření míru, a to i za cenu nepříjemných ústupků.

Historiografie zachází s císařem Karlem I. velice tvrdě. Vytýká mu nedostatek vůle, ústupnost, nedostatek rozhodnosti. To může být pravda. Ale v okamžiku, kdy přijal vládu, už nebylo možné habsburskou říši zachránit. Císař Karel nenáviděl válku. Všemi silami se zasazoval o mír. Jeho program byl mír, svoboda a spravedlnost. Karlův syn Otto Habsburk

⁴⁵PECHAL, A. Slovo pro každého, Listopad 2004, [cit. 2004-11-11]. Dostupné na WWW: <http://www.farnostprerov.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2004110546>

k tomu napsal: „*Vládní program zesnulého panovníka má platnost přesahující jeho generaci. Ve své době byl císař Karel mnohonásobně nepochopen, přestože viděl daleko dopředu.*“⁴⁶

Zhroucení Rakouska-Uherska mělo dalekosáhlé následky. Ve střední a východní Evropě vznikly nehomogenní malé národní státy, které s výjimkou Rakouska padly po druhé světové válce za oběť komunismu. Teprve po rozpadu Sovětského svazu začaly tyto státy budovat demokratické struktury a usilovat o vstup do Evropské unie. Evropský kontinent se nyní snaží o hospodářsky a politicky jednotnou mírovou společnost.

Pod dojmem politických událostí posledních let se změnil historický pohled na mnohonárodní habsburskou říši. Komunistická historiografie ji hanobila a nepodávala pravdivé informace. Dnes historici zdůrazňují jednotící sílu a evropskou roli habsburského domu ve střední a východní Evropě. Habsburská monarchie je dnes často předmětem nostalgického pohledu na dějiny. V této říši žilo mnoho národů, ale ne všechny si byly rovny. V tom také spočívá jedna z příčin zániku Rakouska-Uherska. Kdyby měla politika císaře Karla úspěch, dějiny 20. století by se vyvíjely jinak.

V dlouhé dynastické řadě habsburského domu nebylo mnoho panovníků obdařených tak ušlechtilými úmysly a křesťanskými ctnostmi. Salcburský světící biskup Laun doporučil sjednocující se Evropě císaře Karla za patrona: „*Pro dnes již sjednocenou a stále ještě srůstající Evropu by se mohl stát, pokud jej církev pozvedne ke cti oltářů, vhodným patronem... Blahoslavený nebo svatý císař Karel může sehrát pro Evropu významnou duchovní roli.*“⁴⁷

„*Blaze těm, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.*“⁴⁸

⁴⁶ POHL, W. VOCELKA, K. *Habsburkové-historie jednoho evropského rodu*. Kap. 12, s.479

⁴⁷ Z kázání k procesí modlitební ligy dne 22.8.1998 v Mariazell

⁴⁸ Mt 5,9

Seznam literatury a prameny

- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona.* Praha: Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X
- DEMMERLEOVÁ, E. *Císař Karel I. Blaze těm, kdo působí pokoj...* Praha: Euromedia Group, 2006. ISBN 80-249-0678-3
- GALANDAUER, J.; HONZÍK, M. *Osud trůnu habsburského.* Praha: Panorama 1982. ISBN neuvedeno
- GALANDAUER, J. *Karel I. Poslední český král.* Praha: L. Horáček-Paseka, 2004. ISBN 80-7185-683-5
- GALANDAUER, J.; KLIMEK, A. Císař Karel I. blahoslaveným. *Universum*, 2005, roč. XV, č.1, s. 35-39
- GILBERT, F.;LARGE, D.C. *Konec evropské éry.* Dějiny Evropy 1890-1990. Praha: Mladá Fronta, 2003. ISBN 80-2004-0887-8 , Kap. 3 Habsburská monarchie. s.104
- HAMANNOVÁ, B. *Habsburkové.* Životopisná encyklopedie. Praha: Brána, 1996. ISBN 80-85946-19-X. Kap. Habsburská hlavní linie od Ferdinanda II. po Karla I. s.400
- HANTSCH, H. *Kaiser Karl.* Wien: Mikrut, 2004. ISBN 3-85351-188-0
- HULÍK, V. *Císař Karel I. Obraz jeho života.* Praha: Císařský královský školní knihosklad, 1917. ISBN neuvedeno
- Kolektiv autorů. *Československé dějiny v datech.* Praha: Svoboda, 1987. ISBN neuvedeno. Kap. XIII. České země a Slovensko za první světové války. s.368
- Kolektiv autorů. *Die Geschichte des Christentums. Liberalismus, Industrialisierung, Expansion Europas (1830-1914).* Herstellung: Freiburger Graphische Betriebe, 1997. ISBN 3-451-22261-2. Kap. IX. Franz Joseph I. s. 327
- KOŠTÁL, P. Blahoslavený Karel Habsburský. In *Blansko* [online]. 2004, [cit. 2004-10-15]. Dostupné na WWW: <http://www.blansko.cz/clanky/04/10/karel-habsbursky.php>
- KŘEN, J. *Dvě století střední Evropy.* Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2. Kap. VII. První světová válka, s. 323
- KVAČEK, R. *První světová válka a česká otázka.* Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-448-9.
- Lumen gentium.* Praha: Scriptum, 1992. ISBN 80-85528-07-X
- MAXWELL-STUART, P.G. Papežové. Život a vláda od sv. Petra k Janu Pavlu II. Praha: Svoboda, 1998. ISBN 80-902300-3-2. Kap. Benedikt XV. s.223
- MIQUEL, P. *Poslední králové Evropy.* Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0441-4. Kap. II. Dvouhlavý orel Habsburků. s. 50
- PECHAL, A. Slovo pro každého, Listopad 2004, [cit. 2004-11-11]. Dostupné na WWW: <http://www.farnostprerov.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2004110546>

- OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-791-7
- PERNES, J. *Poslední Habsburkové. Karel, Zita, Otto a snahy o záchranu císařského trůnu*. Brno: Barrister&Principal a Knižní klub, 1999. ISBN 80-85947-30-7, ISBN 80-242-0245-X
- POHL, W. VOCELKA, K. *Habsburkové-historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint Neubert, 1996. ISBN 80-85785-44-7
- WANDY CZ, P.S. *Střední Evropa v dějinách*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0657-5.
Kap. VI. První světová válka. s. 183
- WEISSENSTEINER, F. *Rakouští císařové*. Praha: Euromedia Group, 2005. ISBN 80-249-0464-0

Seznam příloh

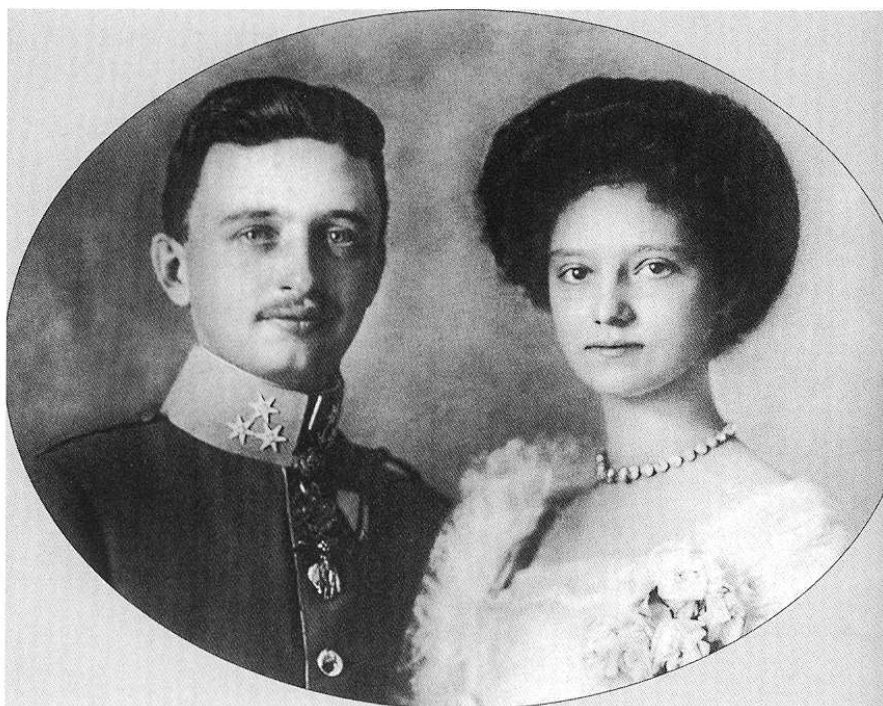
Příloha I. Následník trůnu Karel Habsburský.

Příloha II. Karel a Zita – svatební fotografie.

Příloha I.

Příloha II.

ABSTRAKT

DEVETTEROVÁ, M. Aspekty blahořečení císaře Karla Habsburského. České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce R. Malý.

Klíčové pojmy: císař Karel I., první světová válka, mírová iniciativa, sociální politika, blahořečení

Karel Habsburský byl poslední císař a král habsburské monarchie. V průběhu své vlády se snažil plnit zodpovědně vladařské povinnosti, uskutečňovat zásady své víry a respektovat politickou realitu. Dosáhl úspěchů v sociální politice, kde uskutečňoval zásady katolické sociální nauky. Během krátké vlády usiloval o mír a ukončení první světové války. Měl pevný charakter v tom, jak trval na svých zásadních principech. Zemřel mladý, ve vyhnanství, přesto jeho život byl úspěšný. Dne 3.října 2004 byl císař Karel Habsburský prohlášen papežem Janem Pavlem II. za blahoslaveného.

ABSTRACT

Aspects of beatification of last emperor Carl I.

Key terms: emperor Carl I., First World War, initiative for peace, social politics, beatification

Carl von Habsburg was the last emperor and king of Habsburg monarchy. During his rule he tried responsibly to fulfill his monarchical obligations, realized principles of his faith and to respect a political reality. Was successful in social politics if he realized Catholic social principles. During his short reign he took pains for peace in the world and the end of the First World War. Carl was strong in character and remained in basic principles. He died young in emigration, but his life was successful. The October 3, 2004 was the day of his beatification by Pope John Paul II.